

ŁUKASZ MALINOWSKI

MAŁY
PRZEWODNIK
PO HISTORII
POLSKI

22. ZA CHLEBEM

Polityka to jeszcze nie wszystko! Ważne jest też to, żeby mieć co do garnka włożyć, a z tym wielu naszych rodaków miało spore problemy. Koniec XIX wieku to bowiem okres kryzysów gospodarczych i głodu w całej Europie. Pozwólcie, że po tych trudnych czasach oprowadzi was Anna.

Emigracja zarobkowa za Ocean

Wspólnie z bratem wspominaliśmy już, że na ziemiach polskich nastąpiły duże przemiany społeczne i ekonomiczne. Wszyscy zaborcy wprowadzili uwłaszczenie, ale wielu chłopów, którzy wcześniej byli zwykłymi parobkami (czyli pomocnikami innych chłopów) albo sługami w majątkach szlacheckich, wcale nie otrzymało własnej ziemi i coraz trudniej było im się utrzymać na wsi. Przenosili się zatem do miast i zatrudniali w fabrykach, gdzie warunki pracy były bardzo ciężkie, a zarobione pieniądze ledwo

Lewis Hine, Polscy emigranci w Stanach Zjednoczonych, początek XX wieku. Fot. Wikimedia Commons, licencja public domain

wystarczały na życie. Część z nich zdecydowało się na opuszczenie ziem polskich i tak narodziło się nowe zjawisko – **emigracja zarobkowa**. Szacuje się, że w latach 1870-1914 trzy i pół miliona naszych rodaków wyruszyło w świat w poszukiwaniu pracy.

Niektórzy przenosili się wgłęb Niemiec lub Rosji, tworząc polskie skupiska w Berlinie czy Petersburgu, inni przeprowadzali się do Francji, Belgii, czy Danii. Doceniani byli polscy inżynierowie, którzy w imperium rosyjskim budowali mosty, tory kolejowe, porty czy całe sieci dróg na Kaukazie. Większość robotników udawała się jednak jeszcze dalej, bo za ocean.

Początki Polonii amerykańskiej

Szczególnie popularne stały się **Stany Zjednoczone**. Ten założony przez europejskich emigrantów kraj, od zawsze chętnie przyjmował do siebie osoby przedsiębiorcze, dając im możliwość dorobienia się majątku dzięki ciężkiej pracy. Polacy mieli tam dobrą opinię, do czego znacznie przyczynił się Tadeusz Kościuszko i Kazimierz Pułaski, którzy zostali amerykańskimi bohaterami podczas wojny tego kraju o niepodległość (koniec XVIII wieku). Od połowy XIX wieku rząd Stanów Zjednoczonych prowadził akcję zasiedlania ogromnych połaci swojego kraju, dotychczas zamieszkiwanych tylko przez Indian, więc przybysze zza oceanu mogli nawet liczyć na darmową ziemię. Polacy najchętniej wybierali jednak dobrze uprzemysłowione miasta, gdzie można było łatwo znaleźć pracę w fabryce lub kopalni. Skupiska polonijne tworzyły się w stanach Nowy Jork, Illinois i Pensylwania. Spośród miast najbardziej polskie stało się **Chicago**, gdzie wydawano nawet prasę w naszym języku.

Ameryka Południowa

Sporo naszych rodaków dotarło również do Ameryki Południowej. Już w XVII wieku polski admirał Krzysztof Arciszewski, poeta, odkrywca i awanturnik w jednym, wraz z wojskiem holenderskim bił się z Portugalczykami o panowanie nad Brazylią. W jego ślady poszło wielu innych polskich żołnierzy, którzy w rozlicznych konfliktach zbrojnych **Ameryki Południowej** i **Ameryki Środkowej** szukali sławy i przygody. Na trwałe w historii Haiti zapisali się polscy legionści, którzy na początku XIX wieku dotarli tam z armią francuską, a później się tam osiedlili. Polacy walczyli też w powstaniach w Meksyku, Wenezueli, Argentynie czy na Kubie. W te rejony zapuszczali się rów-

Migracja ludności – przemieszczanie się ludzi na inne tereny. Może być spowodowane sytuacją polityczną (jak w przypadku Wielkiej Emigracji) lub ekonomiczną, czyli w poszukiwaniu zarobku i godnego miejsca do życia.

Uchodźstwo – przymusowa zmiana miejsca zamieszkania spowodowana zagrożeniem życia lub wojnami.

nież inżynierowie, budowniczcy i odkrywcy. Wśród nich najbardziej znany jest **Ernest Malinowski**, który zasłynął budową kolei w trudnodostępnym i górzystym terenie Peru. Pod koniec XIX wieku do Ameryki Południowej zaczęli też ścinać polscy osadnicy. W Brazylii, po zniesieniu niewolnictwa, potrzebowano wiele rąk do pracy na tamtejszych plantacjach, chętnie ścigano więc pracowników z Europy, oferując im darmowy przejazd i nadania ziemskie. W latach 1889-1914 na polskich ziemiach zapanowała wręcz **gorączka brazylijska** i kilkadziesiąt tysięcy naszych rodaków, którzy u siebie zmagali się z falami nieurodzaju i głodu, ruszyło przez ocean w poszukiwanie nowego, południowoamerykańskiego domu.

Kanada

Popularnym kierunkiem emigracji była też Kanada. Najpierw docierali tam wojskowi, zwłaszcza na początku XIX wieku, ale potem również inżynierowie, pracownicy przemysłowi i osadnicy. W kraju tym oferowano bardzo dobre warunki dla przybyszów z Europy, ułatwiając im nabycie znacznej ilości ziemi w zachodnich, mocno zalesionych prowincjach państwa. Największym polskim skupiskiem w Kanadzie stało się Toronto.

CZY WIESZ, ŻE...

- Według szacunków Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” obecnie poza Polską żyje ponad 20 milionów Polaków lub osób polskiego pochodzenia.

DAWNIEJ TO BYŁO

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Stowarzyszenie
„Wspólnota Polska”

CENTRUM DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
EDUKACYJNEGO, WARSZAWA POLSKA

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE